

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора Соболя Євгена Юрійовича на дисертацію Зазулінського Віктора Сергійовича на тему: «Адміністративно-правові засади запобігання та протидії ризикам економічної безпеки України», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 — адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право (08 – право)

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Сьогодні Україна знаходиться у найскладнішому положенні з моменту набуття статусу незалежної держави, що обумовлено багатьма чинниками, зокрема: повномасштабною війною; соціальною, політичною, економічною нестабільністю, тощо. Зазначене, в свою чергу, призводить до виникнення нових ризиків, зокрема для економічної безпеки країни. Останні мають різні прояви, наприклад: кібератаки ворога на економіку країни; розвиток тіньової економіки; ухилення від сплати податків; недобросовісна конкуренція; корупція на всіх щаблях державної влади та сферах суспільного життя. Все це, як вбачається, негативно позначається не тільки на соціальному та економічному розвитку країни, а й становить загрозу національній безпеці та територіальній цілісності країни. Таким чином, забезпечення економічної безпеки є не лише питанням національного суверенітету, а й основою для сталого розвитку суспільства, підвищення якості життя громадян та захисту стратегічних інтересів України в умовах сучасних глобальних викликів та загроз. Тому ефективна протидія ризикам в економічній сфері є обов'язковою умовою для збереження і зміцнення державності нашої країни. Таким чином, не викликає сумніву, що дисертація Зазулінського Віктора Сергійовича на тему: «Адміністративно-правові засади запобігання та протидії ризикам економічної безпеки України» є актуальною та своєчасною.

Про актуальність та своєчасність роботи свідчить також те, що дисертаційне дослідження виконано відповідно до: «Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року», затверджених Указом Президента України

від 30.09.2019 № 722/2019; «Стратегії національної безпеки України», яка була затверджена Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020; «Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року», затверджена Указом Президента України від 11 серпня 2021 року № 347/2021. Дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0120U105390).

Об'єкт та предмет дослідження сформульовані вдало та відповідають встановленим вимогам. Зокрема, об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у процесі здійснення діяльності щодо запобігання та протидії ризикам економічної безпеки. Предметом дослідження є адміністративно-правові засади запобігання та протидії ризикам економічної безпеки України (с.20).

В дисертації чітко визначено *мету* дисертаційного дослідження, яка полягає у тому, щоб на основі аналізу наукових поглядів вчених, норм чинного законодавства та практики його реалізації, з'ясувати сутність та розкрити особливості адміністративно-правових засад запобігання та протидії ризикам економічної безпеки України, на основі чого розробити пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення адміністративного законодавства, норми якого спрямовані на врегулювання відповідних суспільних відносин (с.19). На виконання окресленої мети дисертантом чітко сформульовано та вирішено завдання дослідження.

Нормативно-правовим підґрунтям дослідження є Конституція України, міжнародні договори та угоди (ратифіковані у встановленому законом порядку), кодифіковані акти, а також низка законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, положення яких спрямовані на регулювання суспільних відносин у досліджуваній сфері суспільного життя. Науково-теоретичне підґрунтя становлять праці фахівців із галузі адміністративного, фінансового, інвестиційного права, тощо. Окрім того, було використано

напрацювання фахівців з інших галузевих дисциплін, зокрема: теорії держави і права, теорії управління, соціології, філософії, психології, тощо. Інформаційну та емпіричну основу дослідження становлять періодичні видання, статистичні матеріали, тощо.

Варто також з позитивного боку відмітити те, що робота має як практичне так і теоретичне значення, адже результати дослідження запровадженні у науково-дослідній сфері, у правотворчості, у правозастосовній діяльності та освітньому процесі.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що дисертаційна робота є однією із перших спроб, після початку повномасштабного вторгнення, комплексно, на монографічному рівні, з'ясувати сутність та розкрити особливості адміністративно-правових засад запобігання та протидії ризикам економічної безпеки України, на основі чого розробити пропозиції та рекомендації спрямовані на вдосконалення адміністративного законодавства у відповідній сфері суспільного життя (с.22). У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень і висновків, основні з них такі:

- наголошено, що державна економічна політика – це курс діяльності держави, виражений у комплексі фінансово-економічних, соціальних, правових, організаційно-координаційних та інших заходах, засобах та методах забезпечення роботи національної економіки. В аспекті неї відбувається стратегічне та тактичне управління, контроль, прогнозування роботи національної економіки та розвитку сфер, які мають найбільший для її якісного росту пріоритет. Економічна безпека України, як один із векторів курсу держави, пов'язаний із реалізацією державно-владних заходів, засобів та методів, націлених на забезпечення та підтримку стану нормального функціонування економічного середовища та безперешкодного чинення економічної діяльності (с.84);

- з'ясовано, що ризики (загрози) економічної безпеки України – це різноманітні деструктивні, руйнівні, негативні чинники та фактори

об'єктивної дійсності, які виникають в різних сферах суспільно-правових відносин та впливають на нормальний стан національної економіки, а також є предметом протидії та запобігання з боку держави і уповноважених нею суб'єктів. Відповідні ризики запропоновано поділити на: соціальні, правові, адміністративно-управлінські, військові та товарно-фінансові ризики (с.86);

- відмічено, що адміністративно-правові засоби запобігання та протидії загрозам економічної безпеки – це регламентовані адміністративно-правовими нормами, фактичні дії, прийоми та процедури із запобігання та протидії загрозам, ризикам національної економіки, які застосовуються в роботі суб'єктів публічного управління. Їх адміністративний характер, передусім, зумовлює забезпеченість мірами державного примусу. Тобто, у разі необхідності засоби цілком можуть застосовуватись в розріз волі та інтересів суспільства задля підтримки належного рівня національної економіки та національної безпеки в цілому (с.141);

- узагальнено, що існуюча система суб'єктів запобігання та протидії ризикам економічної безпеки України є непослідовною та децентралізованою. Її складають державні органи, кожен з яких виконує окремі повноваження та функції в означеному напрямку. Цільовою компетенцією в її складі на сьогоднішній день наділено БЕБ. Крім нього, система складається з наступних груп суб'єктів: 1) суб'єкти формування та підтримки умов провадження діяльності із запобігання та протидії ризикам економічної безпеки в державі; 2) вищі та центральні органи виконавчої влади, які відповідають за формування та реалізацію державної політики в сфері функціонування національної економіки в цілому та економічної безпеки, зокрема; 3) правоохоронні органи, які відповідають за боротьбу та протидію правопорушенням і злочинам в економічній сфері, аналіз і виявлення загроз і ризиків економічної безпеки держави (с.142);

- узагальнено, що характерними особливостями взаємодії державних і громадських інституцій в процесі запобігання та протидії ризикам економічної безпеки: 1) носить комплексний характер, оскільки

охоплює державний (на міжнаціональному, державному, регіональному рівнях, тощо), а також приватний сектор; 2) обумовлює здійснення спільної діяльності різними за правовим статусом суб'єктами, зокрема органами державної влади та громадськими інституціями, а також окремими громадянами. Зазначене, апріорі, обумовлює їх різний адміністративно-правовий статус; 3) публічний характер відповідної взаємодії обумовлює підзвітність держави та її органів перед суспільством; 4) гнучкість процесу взаємодії, адже вона адаптується до мінливих економічних, політичних, соціальних та інших умов; 5) наявність широкого адміністративно-правового інструментарію, який використовується в процесі взаємодії. Констатовано, що на сьогодні важливим завданням законодавця є створення належних правових та організаційних умов для забезпечення ефективної взаємодії державних і громадських інституцій в процесі запобігання та протидії ризикам економічної безпеки, що матиме важливе теоретичне та практичне значення (с.174);

- наголошено, що вдосконалення державної політики у сфері запобігання та протидії ризикам економічної безпеки має передбачати: по-перше, посилення позицій суб'єктів забезпечення економічної безпеки (зокрема гарантій їх діяльності); по-друге, визначення чіткого вектору діяльності держави у досліджуваному напрямку; по-третє, розробка планів вирішення окремих завдань цієї політики; по-четверте, підвищення прозорості та підзвітності сфери економічної безпеки; по-п'яте, розробка заходів протидії корупції (с.175).

В роботі містяться й інші цікаві, як з практичної точки зору, так і з теоретичної, пропозиції та рекомендації.

Разом із тим, дисертація не позбавлена певних недоліків та суперечливих положень, які потребують додаткових пояснень та уточнень, зокрема:

1. Так, у підрозділі 1.4 автор надав досить змістовну характеристику нормативно-правовим засадам запобігання та протидії загрозам економічній

безпеці. Разом із тим, в рамках даного питання автору варто було аргументувати: чому саме в системі відповідних засад ключове місце належить нормам адміністративного права?

2. На сторінці 86 дисертації здобувач формує авторське визначення поняття «ризик (загрози) економічної безпеки України», до яких в свою чергу пропонує віднести: соціальні, правові, адміністративно-управлінські, військові та товарно-фінансові ризики. Втім, у висновках до розділу 1 здобувач чомусь надає характеристику тільки ризикам правовим. А відтак, додатково хотілося б уточнити: у чому полягає зміст й інших ризиків, наприклад, соціальних.

3. Деякі висновки автора носять суто декларативний характер. Наприклад, на сторінці 145 дисертант вказує, що «під адміністративно-правовими методами запобігання та протидії ризикам економічної безпеки України найбільш доцільно розуміти сукупність визначених нормами адміністративного права інструментів та засобів, які в своїй діяльності використовують спеціально уповноважені суб'єкти задля досягнення конкретної кінцевої мети». Втім, як вбачається, такий підхід до визначення поняття «метод», є досить узагальненим.

4. На сторінці 172 дисертаційної роботи автор цілком слушно пропонує вдосконалити систему прогнозування та планування заходів у сфері забезпечення економічної безпеки. Однак, на жаль, більш конкретних пропозицій стосовно вказаного питання, Віктор Сергійович чомусь не пропонує.

5. Опрацьовуючи шляхи розвитку адміністративно-правового регулювання запобігання та протидії ризикам економічної безпеки, автор цілком слушно обґрунтовує необхідність розробки та прийняття ряду концептуальних та інших підзаконних нормативно-правових актів у досліджуваній сфері суспільного життя. Разом із тим, аналіз тексту дисертації не дає відповіді на питання: у чому саме полягає стратегічна мета забезпечення економічної безпеки в Україні?

Вищенаведені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку якості виконаної дисертантом роботи і в певній мірі носять характер побажань.

Основні положення дисертаційного дослідження знайшли своє висвітлення у чотирьох наукових статтях та тезах доповідей на трьох науково-практичних конференціях. Так, підсумки розроблення проблематики та відповідні висновки оприлюднено на міжнародних науково-практичних конференціях: «Взаємодія публічного та приватного права: сучасні проблеми та виклики» (м. Київ, 21–22 лютого 2022 р.); «Інноваційні підходи до реформування сучасного законодавства» (м. Київ, 20–21 квітня 2023 р.); «Реформування українського законодавства: проблемні питання та шляхи їх вирішення» (м. Київ, 07–08 лютого 2024 р.).

Автореферат дисертації відповідає її змісту та повністю відображає основні положення і результати дослідження. Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до встановлених вимог. Ознак порушення академічної доброчесності не виявлено. Зміст дисертаційної роботи висвітлений достатньо повно, виклад запропонованих в роботі положень базується на ґрунтовному опрацюванні літературних джерел із проблематики дисертаційного дослідження. Автор сформулював свої висновки, які здатні стати значним внеском у розвиток вітчизняного адміністративного права.

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що викладені в дисертації висновки та пропозиції можуть бути використані у: *науково-дослідній сфері* – як підґрунтя для проведення подальших теоретичних досліджень присвячених проблемі адміністративно-правових засад запобігання та протидії ризикам економічної безпеки України (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права); *правотворчій сфері* – в процесі розробки нових та вдосконалення діючих нормативних документів різної юридичної сили, в нормах яких закріплюються адміністративно-правові засади запобігання та протидії ризикам економічної безпеки України; *правозастосовній сфері* – з метою

підвищення ефективності роботи суб'єктів, що уповноважені реалізовувати заходи у сфері запобігання та протидії ризикам економічної безпеки; освітньому процесі – під час підготовки лекційних, науково-методичних матеріалів, а також підручників та навчальних посібників з дисциплін «Адміністративне право», «Фінансове право», «Економічна безпека» тощо.

Отже, можна зробити висновок, що дисертаційне дослідження Зазулінського Віктора Сергійовича на тему: «Адміністративно-правові засади запобігання та протидії ризикам економічної безпеки України» є завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретну наукову задачу – з'ясувати сутність та особливості адміністративно-правових засад запобігання та протидії ризикам економічної безпеки України, на основі чого розробити низку пропозицій та рекомендацій, спрямованих на вдосконалення адміністративного законодавства, норми якого регулюють суспільні відносини у відповідній галузі суспільного життя.

Виходячи із зазначеного, слід вказати, що дисертаційне дослідження повністю відповідає науковій спеціальності 12.00.07 та вимогам Порядку присудження наукових ступенів, а її автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 - адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право (08 – право).

ОФЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ:

доктор юридичних наук

професор

ректор Центральноукраїнського державного

університету імені Володимира Винниченка

Євген СОБОЛЬ